

N. Murat Ersavcı¹

Ekonomik ve Siyasi Politikalar Merkezi Direktörü

SAHA DİPLOMASİSİ ANILARI

Saha Diplomasisi Anıları X:

Batı Trakya - Gümülcine Başkonsolosluğunda Konsolosluk: (1977-1979)

Yeni Görevime Atanıyorum

İlk yurt dışı görevim olan ve Dışişleri Bakanlığı sınıflandırılmasında “A” bölgesi olarak tanımlanan Bonn Büyükelçiliğinde sürem tamamlanmak üzereydi. Yeni Başkâtip olmuşum. İlk yurt dışı tayinlerde “Rotasyon” kuralı uygulanmaktaydı. Buna göre, yeni görev yerim bulunduğum ülkeye göre “hardship post” olarak tanımlanan, yaşam koşullarının güç olacağı, dünyanın herhangi bir yerindeki temsilciliğimiz olabilecekti. Doğrusu büyük bir merak içindeydim. Bonn’dan sonra nereye gidecektik?

Haziran ayında Bakanlıktan gelen tayin telgrafında, 1977 Ağustos’unda başlamak üzere, Gümülcine Başkonsolosluğunda Konsolos olarak göreve başlamam gerektiği bildirildi.

Gümülcine Neresi

Atandığım yere ait bilgileri araştırdıkça, merakım da arttı. Zira günümüzde, “Komotini” adıyla, Yunanistan’ın Doğu Trakya kesiminde yer alan Gümülcine, 1344 yılında Osmanlı topraklarına katılmış ve 1912’ye kadar da Osmanlı yönetiminde kalmış bir belde. Hatta 1913 Ağustos ayında kurulan ve ancak üç ay süre ile yaşayan bağımsız bir Türk Cumhuriyeti olarak da faaliyet göstermiş, para ve pul bile bastırılmış. Nüfusunun yüzde 80’ini Batı Trakya Türklerinin oluşturduğu tipik bir Osmanlı-Türk kasabası olarak biliniyor. Burası Balkanların diğer bölgelerinde de görüldüğü gibi “Evlad-ı Fatihan”ın yaşadığı “ana yurdumuz” sayılan topraklarındandı.

¹ <https://www.tepav.org.tr/tr/ekibimiz/s/1408/N.+Murat+Ersavci>

Bu çalışmada ifade edilen bulgular, yorumlar, sonuçlar, öneriler ve görüşler tamamen yazar(lar)ına aittir. TEPAV’ın resmi görüşü değildir. © TEPAV, aksi belirtilmedikçe her hakkı saklıdır.

Gümölcine'ye Yolculuk

1977 Ağustos ayının son haftasında eşim Zeynep ile birlikte, Avusturya, Macaristan, eski Yugoslavya üzerinden yaklaşık 2600 km yol giderek Gümölcine'ye vardık. Güzergâhımız boyunca giderek yoğunlaşan çok sayıda Osmanlı dönemi eserlerine rastladık. Oldukça yorucu, ancak ilginç bir yolculuk oldu.

Gümölcine'ye vardığımızda Başkonsolosluğumuzun yer ayırttığı ve kalınabilecek tek otel olan "Orpheus" oteline yerleştik. Otel civarında yaptığımız kısa bir gezintide o dönem kasaba görünümündeki Gümölcine'nin Türk dokusunu gözlemledik.

Günlük Yaşam

Başkonsolosluğumuz kentteki yegâne yabancı temsilcilik olma özelliği taşıyordu. İki katlı, oldukça eski bir binanın ilk katı Kançılarya (Ofis), üst katı da Başkonsolosluk konutu olarak hizmet veriyordu. Yunanistan pasaportu hamili soydaşlarımızdan Türkiye'yi ziyaret etmek üzere günde 300-350 vize başvurusu alınıyordu. Bu nedenle vizelerdeki imzaman hızlı yazılabilir şekilde değiştirilmesi de gerekti. Ayrıca "yeni Konsolos nerede evladım?" soruları karşısında ciddiye alınmak için Osmanlı stili bir bıyık da bırakmıştım. Doğal olarak görevimiz yalnızca vize vermek değildi. Bir yandan kültürel mirasımıza sahip çıkmak, ticari ilişkileri arttırmak ve diğer yandan da soydaşlarımızın yaşamlarının kolaylaştırılması yönünde girişimlerimizi sürdürmek amacı ile çaba harcıyorduk.

Bir Anekdote: *Yıllar sonra Avustralya'da Büyükelçi olarak görev yaparken, Melbourne'da (2008) Batı Trakya Türkleri Derneğini ziyaret edeceğim duyulunca, bir soydaşımız hamili olduğu Yunanistan pasaportunda 40 yıl önceki Türkiye vizesini ve imzayı içeren sayfayı çerçeveletmiş. Bu vizenin kendisine uğurlu geldiğini, önce Türkiye'ye eğitim için gittiğini ve sonrasında da Avustralya'ya göç ettiğini söyleyerek teşekkür etmişti. Birbirimize sarılarak duygusal anlar yaşamıştık.*

1974 yılında Kıbrıs Barış Harekâtımızın başarı ile tamamlanması, kentteki Yunanların bizlere çok mesafeli, hatta zaman zaman art niyetle davranmaları sonucunu doğurmuştu. Yunan hükümetinin, o dönemde yaklaşık 25 bin nüfusu olan Gümölcine'deki Türklerin azınlıkta kalmaları için uyguladıkları çeşitli yöntemleri de dikkate aldığımızda, ortam maalesef hiç hoş değildi.

Almanya'da iken yükseköğrenimini sürdüren Zeynep, bu çok kısıtlı ortamda nasıl vakit geçirecekti? O da soydaş eşleri ile Yunanların baskısına rağmen, kısıtlı da olsa olanaklar ölçüsünde ilişki kurarak, onları tanımaya ve sosyalleşmeye çalışıyordu. Zira kısa temaslarda bile ilgili makamlarca sorguya çekildiklerini biliyorduk. (Gümölcine'de kaldığımız 18 ay içinde tekrar Osmanlı - Yunan tarihi üzerine çok sayıda kitap okuduğumuz da bir gerçektir).

Öncelikle kiralık bir ev bulmaya çalıştık. Ancak ilk sıkıntılar burada başladı. Türk nüfus sürekli baskı altında olduğundan, oturdukları evlerin kırık camlarını bile tamir ettiremiyorlardı. Dolayısı ile bunlar genellikle son derece elverişsizdi. Başkonsolosluğumuza yakın bir mesafede olan ve yeni tamamlanmış bir apartman dairesine, ev sahibinin bir Türk'e ev kiralamayı sakıncalı bulmaması sayesinde taşınabildik. Ev sahibimiz Yorgo da dostça davranan bir gençti. Apartmanımızın alt katında banyo malzemeleri satan bir mağazası vardı. Ancak o da, "sizinle dost olduğumuzu bizimkiler duymasın, mağazamdan alışveriş yapmazlar" demişti. Babası "Niko Efendi" Osmanlı vatandaşı olarak doğduğunu söyleyen, iyi niyetli ve insancıl bir kişi idi. Fakat o da Türklerle ilişki kurduklarının bilinmesini istemezdi. Hatta bir kez "birlikte ava gittikleri

silahlı bir Türk arkadaşının önünde yürürken hiç çekinmediğini, ancak arkadaşının arkasından yürümek istemediğini, zira “Şeytanın doldurabileceği silahı ile bir kaza olmasını istemediğini” bile söylemişti.

Doğrusu bu deneyimler başlangıçta Yunanistan’a karşı hiçbir ön yargı taşımayan bizi şaşırtıyordu. Üstelik çocukluğumun İstanbul’unda Rum komşularımızın çocukları arasında yakın arkadaşlarımız vardı. Ankara’da askerlik görevimi yaparken koğuşumuzdaki ranzamın üstünde Rum asıllı bir vatandaşımız olan Haralambos Pandelitis ile birlikte eğlenceli vakit geçirdiğimiz zamanları hatırlarım. Eşimin Giritli babaannesinden ise hiçbir zaman böyle nefret söylemi duymamıştık.

Bir Anekdote: *Yeni evimiz ana caddede bir Kilisenin karşısında idi. Zeynep Yunanca öğrenme çabalarının ilk sonucu olarak Kilisenin tabelasını okudu. Binanın kentteki yegâne Ermeni Kilisesi olan - Surp Krikor Lousavorits – olduğunu öğrenince doğrusu çekinmemek elde değildi. Zira Ermeni asıllı teröristler o tarihlerde Türk diplomatlarını hedef alarak, alçakça cinayetleri üstlenmekteydiler. Nitekim zaman zaman Pazar günü sabahları bahçede toplanan cemaatin kendi aralarında tartıştıklarını izler, pek anlam da veremezdik. Sonradan aldığımız bir bilgiye göre, aralarında tartışırken Türk diplomatlarına yönelik terör eylemlerini konuştuklarını, bunlardan bir grubun terör eylemlerini tasvip ederken, diğerlerinin ise zamansız bulduklarını öğrendik.*

Bir yanda Kıbrıs Barış Harekâtının Yunanlar üzerindeki etkisi, diğer yanda olası Ermeni terörü tehlikesi zaman zaman yaşamımızı zor kılan unsurlardandı. Kaldı ki, sürekli olarak koruma amaçlı olduğu söylenen bir polis denetimi altındaydık. Bir kez de otomobilimin lastikleri “şişlenmişti”. Anlaşılan polis koruması sınırlı idi! Üstelik bir yerel gazete resmimi yayınlayarak, Türkiye istihbaratında görevli bir Binbaşı Konsoloslukta göreve başladı diye bir haber bile yapmıştı.

Bir Anekdote: *Bir gece sabaha karşı Gümülcine’nin hava savunma sirenleri çalmaya başladı. Ne oluyor diye balkonumuza çıktığımızda insanların panik içerisinde araçları ile Selanik yönüne doğru gittiklerini görmüştük. Meğer hava savunma sistemine giren bir kuş nedeni ile sirenlerde kısa devre olmuş. Halk arasında olsa olsa Türkler geliyordur söylentisi de panik yaratmış! Kıbrıs Barış Harekâtının üstünden 2,5 yıl geçmesine karşın, süregelen bu psikolojik ortamı ibret verici bulmuştum.*

Hafta sonları gideceğimiz pek bir yer de yoktu. Anayolu terk ederek Türk köylerini ziyaret etmemiz yasaktı. Hatta bir ara kente son derece yakın olan anayol üzerindeki “Fanari” plajına gitmek bile Valiliğin iznine tabi idi. Ancak bu daha sonraki dönemde Başkonsolos Akgün Kıcıman’ın (sonradan Büyükelçi) çabaları ile sonuçlandı. Gümülcine’deki yaşam Selanik ve Atina’daki Temsilciliklerimizden çok farklı idi. En büyük eğlencemiz Başkonsolosumuz ve eşi Ayşe Hanım’ın tertipleedikleri dört kişilik akşam yemeklerine katılmaktı.

Dr. Sadık Ahmet

Gümülcine’deki görev sürem sırasında tanımaktan onur duyduğum Dr. Sadık Ahmet’ten söz etmek istiyorum. Belki de aynı yaşta olmamızdan dolayı aramızda önce bir yakınlık ve sonra dostluk oluşmuştu. Dr. Ahmet, Batı Trakya Türk toplumunun karşılaştığı çeşitli sorunlara çözüm bulmak ve onların Yunanistan tarafından “Müslüman Yunanlar” olarak tanımlanmalarına karşı çıkarak, Türk kimliklerinin tanınması için uğraş veren değerli bir soydaşımızdı. Ankara Tıp Fakültesindeki öğrenimini takiben, resmi makamlarca denkliğinin tanınmaması nedeni ile Selanik Tıp Fakültesini de tamamlamıştı. 1978 yılında döndüğü

Gümülcine’de bir yandan doktorluk yaparken, bir yandan da zamanın büyük bir kısmını soydaşlarımıza yardıma ayırdı. Yunanistan Parlamentosunda iki dönem milletvekilliği yaptıktan sonra, 1995 yılında meydana gelen bir trafik kazası sonucu maalesef yaşamını kaybetti.

Batı Trakya’daki Durum

Batı Trakya Türk Azınlığının tüm hakları uluslararası antlaşmalarla garanti altına alınmış olmasına rağmen, Yunanistan Hükümeti uygulamada soydaşlarımız aleyhine bir siyaset izlemeyi sürdürüyor. (Yunanistan’ın iskân ve mülkiyet politikaları sonucunda, bölgedeki Türk varlığının toplam nüfus içindeki payının %67’den %33’e, işlenebilir arazide Türklerin payının %84’ten yaklaşık olarak %18’e gerilediği biliniyor.) Türk nüfusunun ezici çoğunluğunun tek geçim kaynağının toprak olduğu dikkate alındığında, çeşitli baskılar ve uygulamalarla oluşan mülkiyet değişiminin çok ciddi ekonomik sorunlara yol açtığı da bir gerçek. Aynı coğrafyada yaşayan, aynı ülke vatandaşı iki farkı toplumun refah seviyeleri arasında büyük farklılıklar olduğu açıktır. (Günümüzde de bölgenin gelişmesine önemli katkılar sağlayan AB bölgesel fon uygulamalarından azınlığın yeterince faydalandırılmadığını biliyoruz.)

Yeni göreve atanıyorum

Dışişleri Bakanlığından 1979 yılının başında gelen bir telgrafta Roma’daki NATO Savunma Koleji’ne devam etmemin uygun görüldüğü ve 8 Şubat başında derslerin başlayacağı bildirildi. Gümülcine’deki görevim 18 ayda tamamlanıyordu. Kalan 6 ayı ise Kolej öğrencisi olarak Roma’da tamamlayacaktım. Çok kısa bir süre kaldığı için kış ortasında arabamız ile yola çıkmak zorunda kalmıştık. Kalbimizde taşıyacağımız soydaşlarımızdan ayrılıyorduk.

Bir Anekdote: (Yunanistan ve Avrupa Ekonomik Topluluğu) Gümülcine’den hareket etmeden önce tanık olduğum bir gelişmenin tüm Yunanistan’da ne büyük kutlamalara yol açtığını, beni de ne kadar hüzünlendirdiğini hiç unutmam. Avrupa Ekonomik Topluluğu (daha sonra Avrupa Birliği) Türkiye ve Yunanistan’ı aynı zamanda üye olmak üzere davet etmişti. Maalesef o dönemdeki siyasetçilerimiz, konunun stratejik, sosyal ve ekonomik boyutlarını ihmal ederek katılmayı kabul etmediler. Bu haber üzerine tüm Yunanistan’da adeta bir bayram sevinci yaşandı. Gümülcine’de bile büyük şöenler tertiplendi. İşin acı tarafı Yunanlar bir yandan ulaşacakları refah düzeyini kutlarken, diğer yandan artık Türkiye’yi geri dönmeyecek şekilde “alt edeceklerini” ve “asla onları Avrupa saflarına sokturmayacaklarını” dile getirmekteydiler. Nitekim Yunanistan 1979 Mayıs ayında katılım belgesini imzaladı. İşte “Onlar Ortak – Biz Pazar” söyleminin benimsenmesinin ülkemize ödetilen bedelini bu günlerde de yaşamaktayız.

Nihayet;

Görev sürem boyunca kıdemli İdari Memur (rahmetli) İbrahim Şinasi Göktürk ile yakın çalıştık. İbrahim Bey konsolosluk işlerinin yürütülmesinde nezaketi ile her zaman öğretici ve yardımcı oldu.

Ayrıca Başkonsolosluğumuzda kıdemli Mahalli Kâtip olarak görev yapan bilge insan (rahmetli) Recep Karapaça’dan, yalnız Batı Trakya Türkleri hakkında değil, Yunanistan, Yunan mantığı ve davranış biçimleri hakkında çok değerli bilgiler edindim. Yunanların soydaşlarımıza haksız ayrımcı davranışlarına öfkelenmiş zamanlarda “nefret, rasyonel düşüncüyü ve davranışı engeller” derdi. Çok beğendiğim bir başka sözü de “Antik Yunan demokrasinin beşiği imiş, bugünkü Yunanistan’da ise demokrasi beşikte” idi. Engin deneyim sahibi olan Karapaça,

Saha Diplomasisi Anıları X:

Batı Trakya - Gümölcine Başkonsolosluğunda Konsolosluk: (1977-1979)

Yunan vatandaşı oldukları için sürekli baskı altında çalışan diğer yerel memurlarımıza olumluya odaklı yön gösterici idi. Kendisini rahmetle anıyorum. Bu vesile ile (rahmetli) İsmail Ünay, Abdürrahim Subaşlar ve İbrahim Trakyalı'yı da anmak isterim. Hepsi soydaşlarımıza bir nebze olsun yardım etmeye çalıştılar. Bizimle yıllarca yazıştılar.

Batı Trakya Türklerini hiç unutmadık. Bu güzel insanlar her türlü baskıya rağmen kimliklerini ve dinlerini korumak için azimli bir duruş sergilemekte. Onları takdirle anıyorum. Yüzyıllardır topraklarımızda yaşayan Rum vatandaşlarımız gibi, Batı Trakya'daki soydaşlarımızın da din ve etnik kimliklerine saygı duyulan bir şekilde, refah içinde yaşamaları en büyük arzumdur.